

Ala-Kemijoen ja Perämeren kalatalousalue
Keski-Kemijoen kalatalousalue

18.3.2019

c/o Jukka Korpivuoma
Peltoniementie 85
98310 KEMIJÄRVI
j.korpivuoma@mail.com

Jakelu: Hanna Kuukka-Anttila / Ruokavirasto
Mika Oraluoma / Lapin ELY-keskus

Asia: Ala-Kemijoen ja Perämeren sekä Keski-Kemijoen kalatalousalueiden kannanotto vaelluskalojen palauttamiseen ja ylisiirtoihin Kemi- ja Ounasjoessa

Kalatalousalue asianosaisena

Kalastuslakiin perustuvana yhteistyöelimenä kalatalousalue on asianosainen vaelluskalojen palauttamista koskevissa asioissa.

Vaelluskalojen palauttaminen tulee huomioida kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmissa, joissa alueittain määritellään toiminnan tavoitteet ja toimenpiteet sekä yhteensovitetaan ne muiden alueiden suunnitelmien kanssa. Vaelluskalojen palauttaminen on Ala-Kemijoen ja Perämeren sekä Keski-Kemijoen kalatalousalueiden yhteinen intressi.

Vaelluskalojen palauttaminen Kemi- ja Ounasjoelle

Vaelluskalojen palauttaminen Kemi- ja Ounasjoen vapaille jokialueille on valittu yhdeksi valtakunnallisista kärkihankkeista.

Lapissa Kemijoen vesistöissä tapahtunutta toimintaa on hämärtänyt alusta saakka epämääräisyys hankkeen johtamisessa, suunnittelussa ja toteutuksessa. Lapin liitto on lähtenyt vesivoimayhtiöiden osarahoituksella osaltaan hankkeeseen mukaan ja tuottanut tutkimustietoa (mm LUKE) teemaan liittyvissä kysymyksissä. Tietoa on jo saatu kohtalaisen hyvin esimerkiksi lohien mädin ja pienpoikasten istutustuloksista, smolttien alasvaellustappiosta ja sen syistä, kalateitä käyttävien kalojen määrästä, lajeista ja kokosuhteista, ylisiirrettyjen lohien vaelluskäyttäytymisestä Kemi- ja Ounasjoella sekä suuntaa-antavaa tietoa jokialueelle ja kalateihin pyrkivien kalojen alkuperästä.

Kokonaisvastuuta hankkeen toteuttamisesta ei kuitenkaan vaikuta olevan kenelläkään, vaikka kyseessä on valtioneuvoston hyväksymä ja verovaroin kustannettava hanke.

Alueilla on hyvin tiedossa toiminnan haastavuus ja sen mittakaava. On selvää että toteutetut toimenpiteet ovat toistaiseksi merkitykseltään kokeilevia ja näyttävät parhaimmillaan vain jatkotyölle suuntaa.

Toimenpiteet ja niiden seuranta

Kalatalousalueet ovat olleet ikään kuin sivustaseuraajia hankkeen ympärillä käytävässä keskustelussa, vaikka se koskee nimenomaan alueen jäseniä eli vesialueen omistajia ja käyttäjiä. Keskusteluissa on piirteitä, joita kalatalousalueet haluavat oikaista. Lisäksi alueet haluavat tuoda julki näkemyksensä niistä toiminnan yksityiskohdista ja suuntaviivoista, jotka alueiden käsityksen mukaan eivät ole linjassa hankkeen kokonaistavoitteiden kanssa.

1) Lohien ylisiirrot

Viranomaisen näkemyksen mukaan ylisiirtojen perimmäinen tarkoitus on saada jokien poikastuotantoalueet käyttöön. Ylisiirrot on yksittäisenä hoitomenetelmänä jostakin syystä nostettu kokonaisuutta vasten tarkasteluna merkitystään suurempaan rooliin. Kun niitä on vuosia tehty, on ikään kuin luonnollista että näin tullaan tekemään jatkossakin ja riippumatta siitä, mikä on saavutettu hyöty ja mitä se maksaa.

Koetoiminnalla ja tutkimuksella on jo voitu osoittaa, ettei toivottuja tuloksia ole saatu aikaiseksi. On huolestuttavaa, että ylisiirrot näyttävät toimintana vakiintuneen itsetarkoitukseksi, jonka tarpeellisuutta ja merkitystä poikastuotannon palauttamisessa ei kyseenalaisteta lainkaan.

Kalatalousalueiden näkemyksen mukaan lohien ylisiirroille sekä Ounasjoelle että Kemijoen latvaosille ei ole tällä hetkellä tarvetta ainakaan sillä perusteella, että toiminta olisi välttämätöntä luontaisen poikastuotannon käynnistämiseksi.

Perustelut:

- Koska toimivaa vaellusyhteyttä ei ole ennen kuin kaikki kalatiet ovat valmiit ja toiminnassa, ei ole tarkoituksenmukaista ohjata resursseja poikastuotannon käynnistämiseen.
- Smolttien alasvaellus on turvaamatta; merkintätutkimusten mukaan on alavirtaan laskeutuvien smolttien todettu kuolevan viimeistään 3. patoaltaalla pääasiassa predaation seurauksena, joka tässä tapauksessa tarkoittaa poikasten joutumista petokalojen saaliiksi lähes 100%:sti.
- sähkökoekalastusten tulokset osoittavat toiminnan kustannustehottomuuden poikastuotannon elvyttämisessä.
- Säästyneet varat voidaan ohjata muuhun koetoimintaan ja tutkimukseen.

Kalatalousalueet eivät vastusta ylisiirtoja sinänsä, mutta toiminnan motiivi ja peruste tulee olla selkeästi jokin muu kuin vaelluskalojen palauttamiseen liittyvä. Samasta syystä kalatalousalueet edellyttävät, että mahdolliset ylisiirrot kustannetaan muista kuin vaelluskalojen palauttamiseen osoitetuista kärkihankevaroista tai muista valtion varoista. Lisäksi ylisiirrettävät lohet tulee ehdottomasti hankkia muualta kuin Isohaaran kalateistä tai niiden läheisyydestä

Toteutettiinpa ylisiirtoja millä perusteella hyvänsä, tulee viranomaisten todella vakavasti myös miettiä, mikä tavoiteltu hyöty ylisiirroissa on niin merkittävä, että viranomaisen kannattaa ottaa riskejä siitä huolimatta, kuinka mittavia vahinkoja se esimerkiksi kalankasvatukselle voi aiheuttaa. Kalankasvattajien huoli on todellinen.

Edellä mainitun perusteella Ala-Kemijoen ja Perämeren sekä Keski-Kemijoen kalatalousalueet esittävät, että ylisiirroista pidättäydytään toistaiseksi.

Kysymys ylisiirtojen merkityksestä luontaisen tuotannon käynnistäjänä ja kannan palauttamisessa

Ounasjoki on pituudeltaan ja virtaamaltaan lähes Tenon kokoinen. Jos kuvitellaan, että Tenon lohikanta on tuhoutunut ja se tulisi uudelleen elvyttää aikuisten lohien istutuksilla, niin kuinka monta kutuparia ja kuinka laajalle alueelle ne tulisi levittää sekä kuinka usein operaatio tulisi toistaa, että sillä olisi todellista merkitystä kannan uudelleen palauttamisessa?

2) Kalatiet, niiden tarkoitus ja käyttö

Ala-Kemijoen osakaskunnat ovat kirjelmöineet Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle 27.11.2018 kalateiden käytöstä ja merkityksestä ja ilmaisseet kantansa asiassa. Kalatalousalueet yhtyvät osakaskuntien vaatimukseen siinä, että kalatiet tulee rauhoittaa siihen tehtävään, mihin ne ovat alun perin tarkoitettu. Niitä ei saa käyttää ylisiirtojen kiinniottolaitteina. Kalojen nousukäyttäytymisen tutkimuksen ja kalateiden kehittämisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että kaikki tieto, mitä kalateistä on mahdollista saada, tulee pyrkiä hankkimaan. Kalateiden kautta Isohaaran altaaseen nousevat kalat tulee olla kalastettavissa niin kauan, kuin se tutkimusta ja varsinaisen tavoitteen toteutumista häiritsemättä on mahdollista.

Lopuksi kalatalousalueet haluavat oikaista yleisen käsityksen, että ylisiirtohankkeilla olisi laaja yhteistyötahojen ja jokivarren väestön tuki. Asiaa ei ole selvitetty niin, että sitäkään voitaisiin käyttää yleisenä argumenttina perusteltaessa toiminnan jatkamista, kuten nyt valitettavasti tehdään.

Vaelluskalojen palauttaminen on pitkäaikainen ja jatkuva prosessi, jolla on toteutuessaan nykyistä kalastuskulttuuria radikaalisti muuttava vaikutus, jota ei yleisesti tiedetä. Kalatalousalueet esittävät, että vaelluskalojen palauttamisesta ja sen arvioiduista vaikutuksista tiedotetaan ja järjestetään kyselytutkimus, jossa selvitetään vaikutusalueen väestön todellinen kanta ja mahdollinen tuki asiaan.

MARKKU SOTISAARI

MERK. Markku Sotisaari

Ala-Kemijoen ja Perämeren kalatalousalueen hallituksen puheenjohtaja

REIJO SAARI

MERK. Reijo Saari

Keski-Kemijoen kalatalousalueen hallituksen puheenjohtaja